

The image features a dark blue background with a lighter blue curved line starting from the top left and curving towards the bottom right. A spotlight effect, represented by a semi-transparent blue shape, is centered on the word 'Ideologia'.

Ideologia

Ideologia - pojęcie

Zbiór wartości i zasad postępowania odnoszących się do sfery życia politycznego, stosunków politycznych, działania politycznego

Prawica i lewica

a) „syndrom prawicowości”

- Poparcie dla „wolnego rynku”
- Negatywny stosunek do polityki socjalnej
- Przywiązanie do tradycji narodowych
- Nieufny stosunek do mniejszości
- Krytyczny stosunek do imigrantów
- Przywiązanie do wartości (tradycji, religii)
- Rezerwa wobec organizacji międzynarodowych o charakterze integracyjnym
- Podkreślanie potrzeby wzmocnienia ładu i porządku publicznego
- Nieufność wobec „idei postępu społecznego”
- Poparcie dla polityki surowego prawa

b) Partie prawicowe

- ❑ **Centroprawica** – chadecja, partie agrarne, partie neoliberalne
- ❑ **Prawica** – partie konserwatywne, partie konserwatywno-liberalne
- ❑ **Ultra-prawica** – partie faszyzujące, partie narodowe (nacjonalistyczne), prawicowe partie populistyczne, partie libertariańskie

c) „syndrom lewicowości”

- ❑ Państwowa kontrola procesów gospodarczych, planowanie gospodarcze
- ❑ Interwencjonizm państwowy w gospodarce
- ❑ Rozbudowa sektora publicznego (nacionalizacja głównych gałęzi przemysłu i usług)
- ❑ Polityka redystrybucji dochodów (aktywna walka z ubóstwem)
- ❑ Poparcie dla społecznej integracji mniejszości (grup społecznie wykluczonych)
- ❑ Poparcie dla świeckości państwa (laicyzm)
- ❑ Zaufanie do międzynarodowych organizacji promocji pokoju i integracji międzynarodowej

d) Partie lewicowe

- ❑ **Centrolewica** – partie socjaldemokratyczne i socjo-liberalne
- ❑ **Lewica** – partie socjalistyczne
- ❑ **Ultralewica** – partie komunistyczne, anarchiści i syndykaliści

Liberalizm

a) Liberalizm klasyczny (XVIII w.)

- ❑ Idea „niewidzialnej ręki” Adama Smitha
- ❑ „Leseferizm” – sprzeciw wobec merkantylizmu (polityki monopolu i ograniczeń swobody działalności gospodarczej)
- ❑ Obrona wolności religijnej i idei rządów przedstawicielskich

b) Liberalizm „państwa stróża nocnego” (XIX w.)

- ❑ Akcent na „świętość” umów
- ❑ Rola państwa ogranicza się do zapewnienia bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego
- ❑ Niechętny stosunek wobec praw pracowniczych

c) Liberalizm współczesny

- Idea „państwa dobrobytu”
- Społeczna gospodarka rynkowa – interwencjonizm państwowy
- Polityka integracji społecznej grup społecznie upośledzonych
- Liberalizm czy socjaldemokracja

d) Libertarianizm

- Absolutyzacja wolności jednostki, anarcho-liberalizm
- Idea państwa „minimalnego”
- Racjonalny egoizm Ayn Rand

Konserwatyzm (łac. *Conservare* – zachowywać)

Postawa społeczno-polityczna charakteryzująca się przywiązaniem do tradycji, do istniejących instytucji i systemu wartości, niechętny lub wrogi stosunek do poważniejszych zmian społecznych

Ruch społeczno-polityczny odwołujący się w swoich założeniach ideowo-programowych do ideologii konserwatywnej

Jeden z głównych nurtów myśli społeczno-politycznej uznający za naczelne dobro istniejący porządek społeczny i polityczny, akcentujący konieczność zachowania lub umacniania tradycyjnych wartości, norm, obyczajów i instytucji

Źródło: Kazimierz Dziubka, *Leksykon Politologii*, Wrocław, 1997

Centralne idee konserwatyzmu

Tradycjonalizm. Należy opierać się wszystkim radykalnym zmianom gdyż nie jesteśmy w stanie przewidzieć wszelkich konsekwencji, do jakich one prowadzą. Radykalne zmiany w otoczeniu społecznym mogą spowodować, iż mechanizmy stabilizujące zawiodą

Sceptycyzm. Brak zaufania dla wszelkiego rodzaju reformatorów twierdzących, iż oto znaleźli receptę na doskonałe społeczeństwo i państwo. Sceptyczna opinia o naturze człowieka

Organicyzm. Każde społeczeństwo jest inne, każdy naród jest inny. Różnią je struktury i modele sprawowanej władzy oparte na tradycji. Dlatego też społeczeństwo należy traktować jak swego rodzaju organizm

Populizm – ideologia mas

Populizm jest dzieckiem demokracji, narzędziem zdobycia władzy. Może mieć postać narodową, agrarną lub ekonomiczną. Bazuje na niskim zaufaniu do rządu i systemu politycznego

Cechy populisty

Populista:

- ❑ Odwołuje się do społecznie niezadowolonych i broniących się przed deklasacją (utrata pozycji społecznej)
- ❑ Utożsamia się z tak zwanymi zwykłymi ludźmi
- ❑ Przyjmuje pozę trybuna ludu, rzecznika przeciętnego obywatela, który niezasłużenie ma się źle
- ❑ Wskazuje winnych – rząd, polityczny establishment, mniejszość rasowa (etniczna), klasa posiadaczy, międzynarodowe korporacje

- ❑ Obiecuje radykalną poprawę, gdy tylko usunięte zostaną przeszkody (eliminacja winnych)
- ❑ Wykorzystuje przekaz emocjonalny i antyintelektualny
- ❑ Proponując proste rozwiązania trudnych spraw, zgodnie z oczekiwaniami większości (demokrację rozumie jako absolutyzację idei rządów większości i nieomylności ludu)
- ❑ Jest z gruntu antyliberalny. W Polsce bazuje na postawie *homo-sovieticus*

***Wartości w polityce. Dobro
wspólne i cnota obywatelska***

Dobro wspólne jako dobro publiczne

Definicja: dobro niepodzielne, z którego korzysta każdy. Wytwarzane jest przez niewielu a dystrybuowane wszystkim. Kategorii 'dobro publiczne' używa się opisując takie dobra, jak np.: obronę przed wrogiem zewnętrznym, urządzenia użyteczności publicznej, wzrost gospodarczy czy też czyste środowisko

Dobro wspólne – interpretacja materialna i formalna

a) materialne dobro wspólne

Definicja: dobro wspólne to wspólne intencje, zamierzenia i cele, o których treści decyduje zbiorowa decyzja członków wspólnoty politycznej

„Jeśli bowiem nawet to samo jest najwyższym dobrem i dla jednostki, i dla państwa, to jednak dobro państwa zdaje się być czymś większym i doskonalszym, zarówno gdy idzie o osiągnięcie, jak też o zachowanie go; i dla jednostki bowiem miłą jest rzeczą dopięcie celu, ale piękniejszą i bardziej boską – dla narodu i dla państwa.”

Arystoteles, ‘Etyka nikomachejska’

b) formalne dobro wspólne

Definicja: dobro wspólne to zespół instytucji i bezstronnych procedur zapewniających obywatelom ich osobistą wolność oraz sprawiedliwy udział w podziale korzyści płynących z dobrowolnej współpracy

„W języku moralności i polityki, jaki tworzy Hobbes i jaki jest nadal naszym językiem w dzisiejszych czasach, prawo zajmuje miejsce dobra. Akcent pozytywny, intensywność moralnej aprobaty, jakie pogańscy bądź chrześcijańscy myśliciele starożytności wiązali z dobrem, współcześni, idąc śladem Hobbesa, wiążą z prawem, prawem jednostki. Taki jest język i „wartość” liberalizmu.”

Pierre Manent, ‘Intelektualna historia liberalizmu’

Pojęcie cnoty, cnota obywatelska

- ❑ **Platon** – cnota to pragnienie rzeczy dobrych i umiejętność ich osiągnięcia. Cnota jest nauką, dzięki której ludzie stają się dobrzy. Jest habitualną zaletą umysłu i woli
- ❑ **Arystoteles** – cnota to trwała dyspozycja do czynienia dobra; to pragnienie działania po ludzku, realizowania *τέλος* (telos) gatunku ludzkiego. Cnotą człowieka jest wszystko to, co decyduje o jego doskonałości; jest *mocą* określania tejże doskonałości

□ **Wczesne chrześcijaństwo** – cnota to dyspozycje moralne realizujące „naturalny” porządek moralny, bazujący na wyższym porządku prawa Bożego

□ **Niccolo Machiavelli** – dualizm perspektywy tego, co cnotliwe. Odróżnienie cnót moralnych od obywatelskich (*virtù*), które mają charakter społeczny (państwowy). Dwie sfery moralne: prywatna i publiczna

- ❑ **Immanuel Kant** – cnota to moralnie dobre usposobienie czynienia tego, co powinno się uczynić. Cnota jest przez Kanta ujmowana w zestawieniu z godnością człowieka, istoty rozumnej i kierującej się w swym postępowaniu wolną wolą
- ❑ **Józef Tischner** – cnota to nabyta i dostatecznie utrwalona sprawność duchowa, to ucieleśniona etyka. Dzięki cnocie etyka przestaje być teorią i staje się rzeczywistością
- ❑ **Leszek Kołakowski** – cnota to wszelka moralnie oceniana sprawności, niezbędna dla znośnego życia w ludzkiej wspólnocie

Patriotyzm – postawa cnotliwego obywatela. Źródła patriotyzmu

Trzy źródła patriotyzmu:

- 1. bo to mój kraj, mój naród** – emocje, miłość do wspólnoty (lojalność)– patriotyzm pasji, emocjonalny
- 2. bo to jest dobre** – postawa etyczna, w zasadzie również oparta na emocjach – patriotyzm pasji, emocjonalny
- 3. bo mój kraj jest dobry, wierny wartościom które wyznaję** – postawa etyczna, oparta na refleksji - patriotyzm racjonalny

Patriotyzm tradycyjny

- „Patriotyzm musi być lojalnością, która pod pewnymi względami musi być bezwarunkowa i właśnie dlatego jej krytyka jest wykluczona”
- **Alasdair MacIntyre, *Is Patriotism a Virtue?***

Patriotyzm liberalny

- „Patriotyzm, jak wszelka inna forma lojalności lub wierności, musi być oceniany pod względem wewnętrznej wartości tego wobec czego wierności dochowujemy”
- **Thomas Pangle, *Patriotism, American Style***